

---

nummer 19

najaar 2022

MOENSIANA

een uitgave van v/h

stichting
petronella
moens *de Vriendin van 't Vaderland*

INHOUD

1. Redactioneel commentaar	3
2. Weiko Piebes - Het water verbindt	4
3. Rinus van Hattum en Willem Heijting - Willem Bilderdijk	6
4. Peter Altena - Nieuws van Zuid <i>Lintje Ans Veltman</i>	11
5. In memoriam Professor Piet Buijsters	13
6. Gesignaleerd	15
7. Werk in uitvoering	15

Colofon

De Nieuwsbrief *Moensiana* is een uitgave van de Vereniging v/h de *Stichting Petronella Moens, De Vriendin van 't Vaderland*.

De Stichting is opgericht op 1 februari 2000 te Nijmegen bij notariële akte, verleend door notaris Mr. J.J.M. ten Berge en in 2016 omgezet in een vereniging.

De vereniging heeft ten doel a. de bewaring, bestudering en verbreding van het literaire, culturele en sociaal-maatschappelijke gedachtegoed van Petronella Moens, geboren te Kubaard in 1762, overleden te Utrecht 1843; b. het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn. De vereniging tracht haar doel onder meer te verwezenlijken door het (doen) houden van lezingen, het (doen) verschijnen van publicaties en het (doen) oprichten en in stand houden van een gedenkteken van Petronella Moens.

Redactie: Ans J. Veltman-van den Bos
Vormgeving: Weiko Piebes

REDACTIONEEL COMMENTAAR

Op 4 januari 1843 overleed Petronella Moens. Een gedenkwaardig jaartal voor de *Moensiana* in 2023? Niet bepaald. Wel is het bijzonder dat in 2023 nog altijd op veel manieren aandacht blijft bestaan voor deze schrijfster. Boeken, artikelen, bewerkingen van haar teksten voor DBNL, een bronzen buste voor de Baafskerk in Aardenburg, een Moens-omweg van haar Twaalf maanden des jaars zijn daar de getuigen van. Een rondgang op *Boekwinkeltjes*, en op een internationale site van antiquariaten *Abee books*, toont aan dat het werk van Moens, ook internationaal, nog steeds te verkrijgen is, zelfs in Engelse vertaling ten behoeve van onderzoekers. Via onze website en met de *Moensiana* houden we de lezers ('wie leest dit nou?', vroeg een familielid onlangs) zoveel mogelijk op de hoogte van ontwikkelingen in het Moensonderzoek.

In dit nummer komen bijdragen van Peter Altena, Weiko Piebes, en Marinus van Hattum voorbij.

Dit nummer van najaar 2022 is enigszins vertraagd door de opvang van een Oekraïense familie, die voorrang verdiende.

Het volgende nummer (2023) belooft in meerdere opzichten een mijlpaal te worden. Er komt een index van de thema's die in de afgelopen 10 jaar aan de orde zijn geweest, vergelijkbaar met het overzicht van 10 jaar *Moensiana* in 2013.

Bovendien is er een plan om een soort Vriendenrol te maken, als ode aan Petronella Moens, met bijdragen, gedichten of korte teksten, die dan in boekvorm wordt gepubliceerd.

Meld je aan!

Ans J. Veltman-van den Bos

a.veltman-vandenbos@planet.nl

HET WATER VERBINDT

Weiko Piebes

In de *Moensiana* nummer 13 van het najaar 2016 verscheen van mijn pen “Een reisverslag van een eerste bezoek op 6 augustus 2015 aan Aardenburg”. Aanleiding voor het plaatsen van dit reisverslag in de *Moensiana* was natuurlijk omdat we in dit verhaal het bronzen beeld – dat ook op de voorzijde van dit blad prijkt – van Petronella Moens (1762-1843) bespreken. Daarnaast verhuisde Petronella in 1764 al van Kubaard naar Aardenburg, waar ze met onderbrekingen tot 1813 zal verblijven¹. Ze leefde dus ook lange tijd in dit stadje, dat we in zijn geheel kort en bondig van pagina 26 tot met 36 beschrijven en illustreren met foto’s van wat ons zoal opvalt.

Moensiana nummer 13 zal ook het eerste nummer zijn dat ik mag gaan vormgeven op verzoek van Ans J. Veltman-van den Bos.

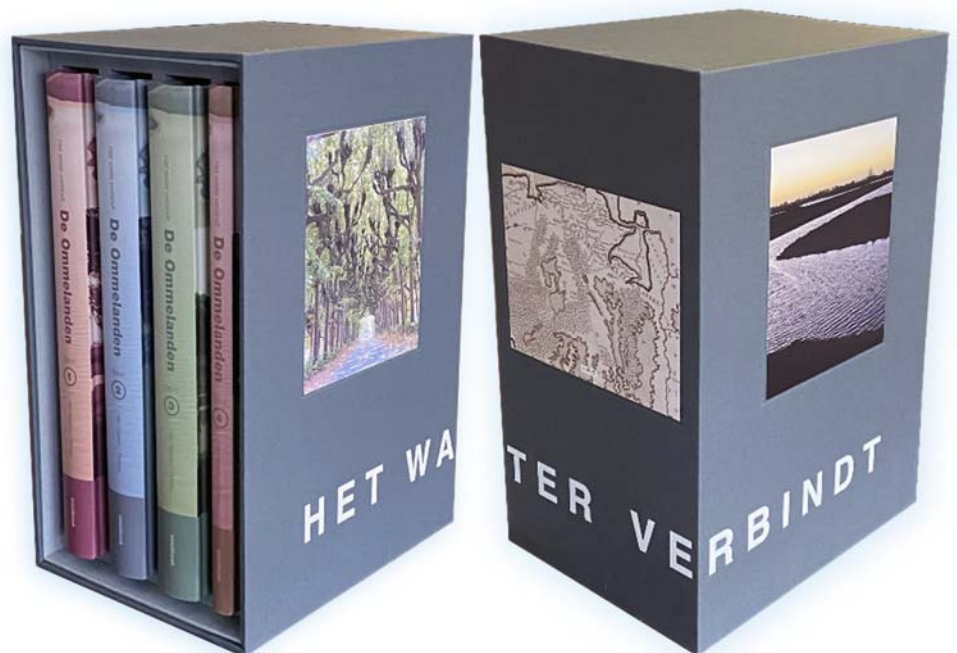
De aanleiding voor dit bericht is echter het verschijnen van de eerste set boeken uit de reeks *Het water verbindt* waaraan ik al geruime tijd schrijf. Het zal een omvangrijke reeks worden, dat ons leefgebied bestrijkt. En – zoals de reekstitel al aangeeft – het water is daarin de verbindende factor.

De eerste set uit deze reeks is getiteld *De Ommelanden*. Het beschrijft en toont – net als de beschrijving van Aardenburg – de provincie Groningen. De verklarende ondertitel is *Een hedendaags historisch reisverslag van de route*.

De Ommelanden bestaat uit vier banden, voornamelijk om de 1380 pagina’s met 2468 foto’s en ruim 330.000 woorden voor de lezer hanteerbaar te houden. Het formaat van de banden is dan ook 22 x 31 cm.

De boekpresentatie heeft plaatsgevonden op 25 september 2022 in Westerwijtwerd. Hiervan is een online multimediaal verslag beschikbaar:

weikopiebes.nl/hetwaterverbindt/boekpresentatie.htm

Een van de volgende sets uit *Het water verbindt* zou *Aan de oevers van de Schelde* kunnen zijn. Hiervoor zijn vermoedelijk vijf banden nodig. In band 48 *Zeeuws-Vlaanderen* zal dan het verhaal van Aardenburg verschijnen.

Een andere set getiteld *Friesland* beschrijft in band 5 *Klei* tevens het geboortedorp van Petronella Moens: Kubaard.

En zo is het de bedoeling dat we de diverse leefgebieden, waaronder ook *Holland* en *Het Sticht*, bezoeken en op soortgelijke wijze beschrijven. En wanneer Petronella Moens hier zichtbare sporen heeft achtergelaten, zullen we deze vanzelfsprekend in de desbetreffende verhalen tonen.

Het water verbindt wil het verhaal van ons leefgebied vertellen, zodat bij de lezer en kijker een ‘Gestalt’ kan ontstaan.

---

¹ *Par Amitié* : De vriendenrol van Petronella Moens / Ans J. Veltman-van den Bos, Jan de Vet. – Nijmegen : Uitgeverij Vantilt, 2009. – ISBN 978-94-6004-014-6. - p. 412-417

WILLEM BILDERDIJK

Over de uitvinding der Drukkunst (1812)

Bezorgd en toegelicht door *Willem Heijting*
Met medewerking van *Marinus van Hattum*¹

PORTRET VAN WILLEM BILDERDIJK, CHARLES HOWARD HODGES, 1810

In zijn voorwoord bij de uitgave van Bilderdijks voordracht uit 1812 over de uitvinding van de drukkunst² wijst Willem Heijting op het debat over de uitvinder van de boekdrukkunst. Was het Laurens Janszoon Coster of de Duitser Johann Gutenberg? Het hield de gemoederen in Nederland hevig bezig en kan verklaard worden uit het in de negentiende eeuw opkomend

---

¹ Deze publicatie werd mogelijk gemaakt door het Hans en Rinus Hattum Fonds. Het verscheen in een genummerde oplage van 200 exemplaren.

² Bilderdijk hield zijn voordracht op 13 augustus 1812 voor de Tweede Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut van Wetenschappen, Letterkunde en Schoone Kunsten.

nationalisme. Dat Bilderdijk zich met deze kwestie heeft beziggehouden was niet omdat hij belang hechtte aan het aanwijzen van de ware uitvinder. Bilderdijk benadrukte in zijn voordracht dat elementen van de drukkunst ruim voor de vijftiende eeuw al toegepast waren en er dus nauwelijks van een uitvinding gesproken kon worden. Hiermee toonde Bilderdijk zich een onafhankelijk denker die zich niet liet meeslepen door de preoccupaties van zijn tijd.

Er werd in 1823 een grootscheepse herdenking georganiseerd door de Coster-vereerders, om de uitvinding van 400 jaar eerder te vieren. Rond die manifestatie werd duidelijk dat Bilderdijk vanuit zijn visionair-religieuze opstelling uiterst kritisch was over de waarde van de drukkunst. Het was niet zijn bedoeling 'dat zoo lang gevoerde pleit te beslissen of daar nieuwe bydragen toe op te leveren; neen, maar veeleer, om te onderzoeken of het wel naar behooren gevoerd, en geschikt is om ooit in staat van wijzen gebracht te worden.' Hij kwam op het idee van deze aanpak, toen hij op de titel van de *Code Napoléon* een vignetje zag met de portretten van Gutenberg en diens opvolgers, maar niet van Coster. Daarmee gaf hij impliciet uiting aan zijn afkeer van de Franse wetboeken die na de inlijving van het Koninkrijk Holland bij Frankrijk in 1810 het aloude Romeinse recht vervingen.

Dat hij niet alleen stond in zijn aversie tegen de Costerverering mag blijken uit de publicatie door Isaac da Costa, een adept van Bilderdijk, die het pamflet *Bezwaren tegen den geest der eeuw* in augustus 1823 het licht deed zien, zes weken na de viering van de Costerfeesten. De drukpers werd gezien als instrument van de verwerpelijke ideeën van de Verlichting.

Enkele jaren later
verscheen in de bundel
*Nasprokkeling*³ een
gedicht *Aan de Drukunst*
met een iets mildere visie
op de vrijheid van
drukkers.

Toon, Wonderkunst, tot aan het jongst der tijden

Aan 't dierbaar kroost, gesproten uit mijn bloed,

Dat steeds mijn hart zijn Heiland dorst belijden,

En volge 't my in voor Zijne eer te strijden,

Der Hel ten trots die op den brave woedt.

Marinus van Hattem
heeft in de loop der jaren
diverse bijdragen aan de *Moensiana* geleverd. Hoog tijd om eens te bekijken wat Petronella Moens schrijft over de uitvinding van de boekdrukkunst.

Mijn belangstelling werd onmiddellijk gewekt door dit onderwerp voor de *Moensiana*, aangezien Willem Bilderdijk en zijn vrouw Katharina tot de literaire kennissenkring van Petronella Moens behoorden, zoals blijkt uit hun bijdragen uit 1822 aan haar Vriendenrol. Toch stonden zij in de patriottentijd lijnrecht tegenover elkaar. De Bilderdijks Oranjegezind,

³ W. Bilderdijk, *Nasprokkeling*, Brussel 1830, p.131.

Petronella Moens, samen met haar radicale vriend Bernardus Bosch strijdend voor de idealen van de patriotten.

In de jaren van de eerste omwenteling [1787-1795] en de restauratie van Willem V en zijn Oranjepartij heeft Petronella Moens zich niet onbetuigd gelaten waar het ging om polemische geschriften en politiek getinte gedichten en verhandelingen. Aan het eind van de achttiende eeuw was er naar de zin van de patriotten nog niet voldoende vrijheid van drukpers, hoewel ons land als tolerant bekend stond en buitenlandse ‘philosophes’ in de Republiek hun werken lieten drukken.⁴ Het was niet ongevaarlijk openlijk te ageren tegen de stadhouder of de regenten. De patriotten maakten de vrijheid van drukpers tot een van hun politieke doelstellingen. De grote pleitbezorger was Joan Derk baron van der Capellen tot den Pol met zijn pamflet *Aan het Volk van Nederland* uit 1781:

---

*Zorg voor de vryheid der drukpers, want zy is de eenige steun van Ulieder Nationale vryheid. Als men niet vry tot zyne Medeburgers kan spreken, nog hen bytyds waarschouwen, dan valt het den Onderdrukkeren des Volks zeer gemakkelijk hunne rol te spelen: hieromtrent is het dat zy, wier gedrag geen onderzoek kan lyden, altyd zo tegen vryheid van schryven en drukken yveren, en wel gaarne zouden zien, dat niets gedrukt of verkogt wierd zonder permissie.*⁵

Een prent met het opschrift *De Vrijheid der Drukpers* siert Moens' gedicht 'Aan den drukkunst, een geschiedkundig lofdicht op de uitvinding van de drukpers en het verlichte gebruik ervan.'⁶

Petronella Moens zal in haar geschriften herhaaldelijk aandringen op vrijheid van drukpers, waarbij zij zelfs schrijvers van schadelijke teksten wil toelaten, omdat ze de vrijheid van drukpers een nog groter goed vindt dan de openbare eerbaarheid. In haar eigen tijdschrift *De Vriendin van 't Vaderland* verwoordt zij het als volgt:

---

*De vrijheid van drukpers, die schrik der tirannen, die voedster der wijsbegeerte, die lieflijke dageraad der verlichting, moet eeuwig onschendbaar blijven. Geene heilrijke bronnen, die de barste woestenij in een bloeienden lusthof herscheppen, moeten immer verstopt worden omdat ook giftige adders van deszelfs verkwikkend water drinken, en hier door kracht ontvangen, om het moordend fenijn te verspreiden.*⁷

---

⁴ P.J. Buijnsters, *Wolff & Deken*, 1984, p. 238 en 240.

⁵ Joan Derk baron van der Capellen tot den Pol, pamflet *Aan het Volk van Nederland*, 1781.

⁶ P. Moens & A. van Overstraten. *Dichterlijke Mengelingen*, 1791, p. 160-165.

⁷ P. Moens, *De Vriendin van 't Vaderland*, 1798, p. 83-84.

RECHTSPRAAK

Was Bilderdijk, als rechtsgeleerde verknocht aan het Romeins recht en zag hij, met lede ogen aan hoe de *Code Napoléon* werd ingevoerd, Moens verafschuwde de kwalijke uitleggers van de wet volgens het Romeinse recht. Zij zag daarin veel misbruik en verfoeide het onbegrijpelijk taalgebruik van advocaten en procureurs: ‘Geheele boekverzamelingen zijn vol van uitleggingen der Romeinsche en andere rechten. Welke rampzalige rechten moeten dit niet zijn, die voor zoo veele uitleggingen vatbaar zijn?’ Dankzij de nieuwe constitutie kwam er zo spoedig mogelijk een nieuw crimineel en civiel wetboek. Tijd voor een hernieuwde aansporing tot eensgezindheid, want:

Een volk, dat door partijschappen verdeeld is, behoeft geene openbaare vijanden om het te verdelgen; het verteert onderling zijne eigene krachten, en de vijanden, die op deszelfs ondergang doelen, zien al spottend de rampzaligste vernedering, die zulk een volk voor zich zelve bewerkt, te gemoet.⁸

Moens voegde daar aan toe dat de vrijheid van drukpers individuele verantwoordelijkheid impliceerde. Eenheid en onvoorwaardelijke steun aan de staatsregeling was de enige remedie. De revolutie was net een vulkaanuitbarsting, die na veel ellende, uiteindelijk vruchtbare grond opleverde, waarop dorpen en steden herbouwd konden worden. Aan vrouwen de taak de wraak en vijandschap in de ‘mannelijke boezem’ te verdoven.

RESIGNATIE

In 1806 kwam Bilderdijk na elf jaar ballingschap weer in Nederland. Het land had ontwikkelingen meegemaakt, die hem niet al te vrolijk stemden. Hij was niet erg in genomen met de Costerherdenking en vond het standbeeld in Haarlem foeilelijk.

Ook Moens was teleurgesteld in de praktijk van de revolutie. In *Bespiegelingen over Europa* besprak zij een aantal verworvenheden van de achttiende eeuw, zoals de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, de Maatschappij tot Redding van Drenkelingen en het instituut voor doofstommen, geïnitieerd door Guyot.

Daarna bleef het wat haar betreft een tiental jaren stil op het politieke front. Het roemloos ondergaan van de Bataafsche Republiek, de inlijving bij Frankrijk en het overlijden van haar politieke mentor Bernardus Bosch deden haar aanvankelijk enthousiasme verstommen. Zoals veel voormalige patriotten keerde zij terug tot de Oranjeboom. In haar exotisch-utopistische roman *Aardenburg, of de onbekende volksplanting in Zuid-Amerika* uit 1817 zette zij in een raamvertelling met veel avonturen haar ideeën over een ideale maatschappij uiteen. Voor het overige hield zij het vooral bij boekjes voor kinderen en hun moeders.

---

⁸ P. Moens, *De Vriendin van 't Vaderland*, 1798, p. 225

Het is dus niet zo vreemd dat de Prins der Dichters, Bilderdijk, en zijn echtgenote in 1822 een gedicht plaatsten in Moens' Vriendenrol.

Katharina Wilhelmina Bilderdijk laat in de aanhef al blijken respect te hebben voor de dichteres Moens, hoewel zij haar nog niet ontmoet heeft.

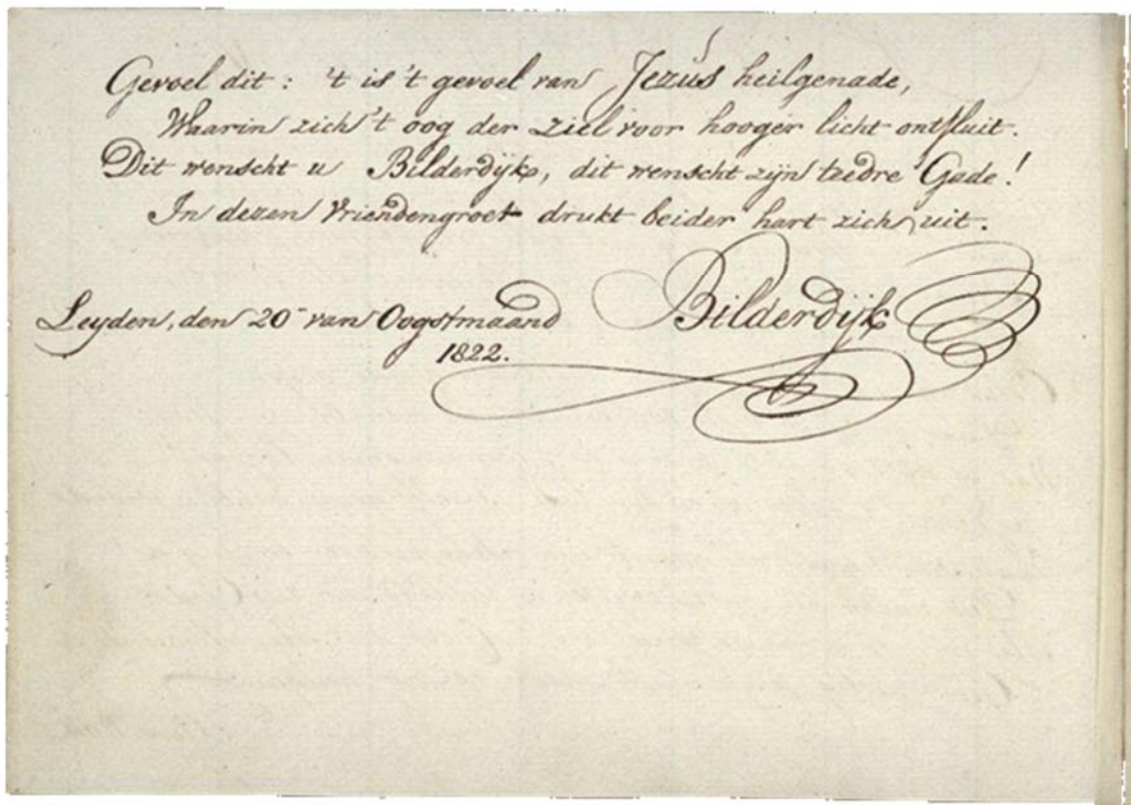
[...]

Willem Bilderdijk begint zijn lofdicht met de fraaie volzin:

Waar 't licht der Waarheid schijnt, is 't nimmer nacht in 't hart

[..]

Om te eindigen met:

Ans Veltman geridderd

Peter Altena

Op 7 maart van dit jaar reikte Hubert Bruls, de burgervader van Nijmegen, een koninklijke onderscheiding uit aan Ans Veltman-van den Bos. Dat deed hij uit naam van de koning, Ans werd bij die gelegenheid Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. In toespraken werd duidelijk dat Ans Veltman in de voorbije jaren veel meer had gedaan dan het trouwhartig bijwonen van bijeenkomsten van de afdeling Zuid – al zullen de meeste leden van Zuid haar vooral daarvan kennen.

Diverse sprekers getuigden van Ans' tomeloze inzet en grote toewijding in de voorbije decennia. Zij was 28 jaar lerares Nederlands aan de Stedelijke Scholengemeenschap Nijmegen (SSGN) te Nijmegen, zij promoveerde in 2000 op een proefschrift over Petronella Moens en was na haar pensionering nog vele jaren actief als vrijwilligster op het Montessori College, een andere school in Nijmegen. Zij vervulde en vervult tevens een rol als mantelzorgster en is in haar familie een rots in de branding, iemand op wie nooit vergeefs een beroep wordt gedaan.

Bij die gelegenheid werd het aan mij gegund om Ans toe te spreken. De tekst van mijn praatje vindt de lezer hieronder.

Foto: Willemien Geboers

Beste, allerbeste Ans,

Sta mij toe op deze plaats in aanwezigheid van anderen, met wie je andere levens deelt en gedeeld hebt, je wetenschappelijk leven te bespreken. De gelijktijdigheid van al die met verve en inzet geleefde levens, als moeder, als echtgenote, als mantelzorger, als lerares, als vrijwilligster enz., verdient op zich al alle lof, maar omdat ik je ken en heb leren kennen als vakgenote beperk ik me tot je verdiensten als geleerde vrouw.

Die zijn niet gering. Naast elkaar staan ze op de boekenplank: je vuistdikke proefschrift over leven en werk van Petronella Moens (2000), van later datum een editie van haar utopische roman *Aardenburg* en een uiterst nauwgezette uitgave van Moens' album amicorum. De twee laatste boeken overigens in samenwerking met Jan de Vet, een van je promotoren. Na de publicatie van je grote Moensboek startte je een digitaal tijdschrift, jaarlijks verschijnend, onder de titel *Moensiana*. Een aantal jaren heb ik met jou de redactie gevoerd over dat blad en ik heb dankzij jou veel over Moens geleerd en ook graag over Moens geschreven.

Dat was op voorhand niet evident. Ik had namelijk niet veel zin in Petronella Moens. Ja, interessante vrouw, dat natuurlijk wel, maar er is zoveel achttiende eeuw waar ik meer lol in had. Dat was echter buiten jou gerekend. Zo'n tien jaar geleden, anderhalve dag na mijn eigen promotie, sprak ik Ans of liever sprak Ans mij toe en ze verplichtte me – nu het proefschrift klaar was en ik niets meer te doen had – om toe te treden tot het bestuur van de Stichting Moens. Aan een weigering viel niet te denken. Een flink aantal jaren beraamden we in de Javastraat of in de Nijmeegse UB plannen en onder leiding van Ans verschenen *Moensiana*. Schrijvenderwijs kreeg ik aardigheid in Petronella Moens en ik ontdekte dat Ans in haar Moensboek goddank niet het laatste woord had gesproken, dat er nog veel te onderzoeken was. Ik herlas je boek en vond in mijn exemplaar in de kantlijn allemaal streepjes, opmerkingen die duidelijk maakten dat Ans wel een monument voor Moens had opgericht, maar geen mausoleum. Petronella Moens is lang niet af of voltooid.

In Petronella Moens zag Ans niet enkel de slechtiende, maar vooral de feministe, de droomster van een betere wereld, de criticus van de slavernij, de aanhanger van vrijheid en gelijkheid en zusterschap, de moderne christen, de schrijfster van literatuur voor kinderen. In Petronella Moens vond je moderniteit en je eigen maatschappelijk engagement.

Op je website lopen jouw leven en dat van Petronella Moens met elkaar op. Wie meer wil weten over Petronella Moens ontmoet Ans en wie nieuwsgierig is naar Ans ontvangt Petronella Moens. Ik heb me er wel eens over verbaasd hoe je beide levens met elkaar liet vervloeien, maar het tekent de volledigheid van je inzet. Geen half werk! Als Petronella Moens niet had bestaan, had jij haar uitgevonden.

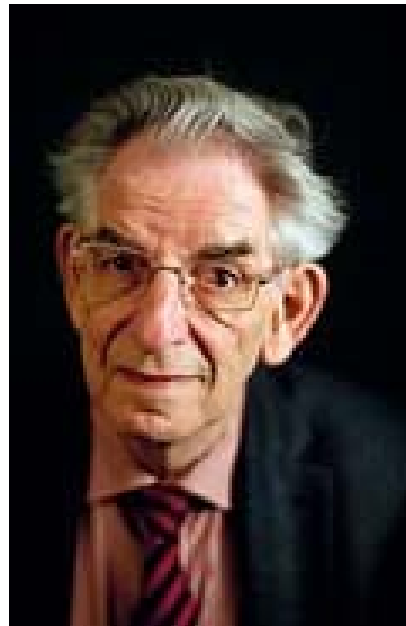
Dat je naast die drukke levens de tijd en energie gevonden hebt om die drie grote boeken en allerlei artikelen te schrijven, zonder daarvoor in de tijd vrijgesteld te zijn, dat getuigt van een arbeidsethos waarover slechts weinigen beschikken. En dat ik met een gewaagd woord als 'protestantse ethiek' wil kwalificeren. Ooit hoorde ik een hoogleraar van de toen Katholieke Universiteit mopperen op zijn studenten en promovendi. Ze stelden hem teleur omdat ze voortijds publicaties of promoties afbleezen. Allemaal katholieken of ex-katholieken, luidde zijn vonnis. Nee, met protestantse studenten of promovendi had je nooit een probleem, die maakten hun werk af.

In een beroemd boek heeft de socioloog Max Weber de opvatting gelanceerd dat die protestantse ethiek aan de basis lag van het kapitalisme. Sparen en geld vergaren. Ik geloof niet dat jouw protestantse ethos, je onbaatzuchtige inzet als geleerde vrouw mikte op de vergaring van grote rijkdommen, maar wees ervan verzekerd dat je met je toewijding wel veel sociaal en cultureel kapitaal en menselijke waardering hebt vergaard en vandaag enigszins loon naar werken. Dat alles is welverdiend.

† In memoriam

Professor Piet Buijsters

In november 2022 bereikte ons het droevige bericht van het overlijden van professor Dr. Piet Buijsters op 24 november. Hij stond aan de wieg van mijn onderzoek naar Petronella Moens in de negentiger jaren van de vorige eeuw. Op mijn verzoek om begeleiding bij een eventueel promotieonderzoek naar een vrouw uit de achttiende eeuw, geïnspireerd door zijn boeiende colleges over Betje Wolff & Aagje Deken, stelde hij voor om een keuze te maken uit de volgende onderwerpen: Juliana de Lannoy, het schaken van meisjes of Petronella Moens. Juliana bleek al door een ander gekozen, het schaken van meisjes zou mij verplichten tot buitenlandse reizen, die met een jong gezin moeilijk te combineren waren, dus Moens bleef over. ‘Ga eerst maar eens onderzoeken wat zij geschreven heeft’. Het vervolg is bekend: na de aanvankelijke verbazing over de productie van zoveel gedrukte werken door een slechtziende dichteres, blijft Petronella Moens een boeiend object van onderzoek. Haar veelzijdigheid, haar betrokkenheid bij mens en maatschappij,

haar gedurfde standpunten inzake opvoeding van meisjes en vrouwen, haar felle protesten tegen de slavenhandel, kortom, een mer à boire. Alle reden om dankbaar te zijn voor zijn suggestie.

Het promotieonderzoek kwam na het emeritaat van Buijsters terecht bij het Pierre Bayle-instituut, waar prof. Hans Bots en de latere professor Jan de Vet de begeleiding op zich namen. Resultierend in mijn promotie op 10 april 2000 in Nijmegen.

Behalve zijn publicaties over Betje Wolff & Aagje Deken hebben Piet Buijnsters en zijn vrouw Lin ook veel betekend voor de geschiedenis van de jeugdliteratuur.

Diverse standaardwerken zagen het licht.

In de NRC verscheen in oktober 2022 een uitgebreid interview over het project rond Betje Wolff dat Buijnsters samen met Marita Mathijssen was gestart.

Het betreft een vervolg op de Biografie over de Beemster schrijfsters, van Buijnsters uit 1984. Aan Marita de taak aan dit interessante onderzoek verder te werken.

Peter Altena

Petronella Moens in een artikel in *Spiegel der Letteren* 64 (2) 2022

Annika van Bodegraven, Feike Dietz & Nina Geerdink

‘Grijs vernuft in groene jaren, reflecties op auteurschapontwikkeling bij vrouwen in vroegmoderne voorwerkteksten.’

De auteurs doen onderzoek naar voorwerkteksten, eventueel een opdracht of nawoord uit een database van 500 voorwerkteksten van vrouwelijke auteurs om te bekijken hoe men oordeelde over het vrouwelijke auteurschap. Was dat een literaire belofte zoals bij de jong overleden Cynthia Lenige (1755-1780) of in de loop der jaren opklimmend naar moeilijke genres? Namen als Clara Feyeoena van Sytzama (1729-1807), Maria Geertruida van der Werken (1734-1796) en Lucretia van Merken (1721-1789) komen voorbij. Elisabeth Bekker (1738-1804) toont zich in haar vroege werk zeer bescheiden. Lia van Gemert wijst in haar artikel uit 1995 al op auteurs die jong in de etalage worden gezet. Bij Petronella Moens (1762-1843) wordt gesproken van progressie auteurschap op basis van vrouwelijke kunde. Moens publiceerde als eerste in 1786 een epos, *Esther in vier boeken*, samen met Adriana van Overstraten. Niet bepaald een eenvoudig genre.

Werk in uitvoering

In het *Jaarboek van de Achttiende Eeuw* zal aandacht worden besteed aan Petronella Moens. De titel van het Jaarboek *Blind, doof, krank en kreupel*.

Op 25 maart zal tijdens een vergadering van het Gezelschap van Christelijke Historici een voordracht worden gehouden over de manier waarop Moens reageerde op natuurrampen.